

LÄRARHANDLEDNING

SCHYST RESANDE

EN HANDEDNING FRÅN NÄTVERKET
SCHYST RESANDE

DET ÄR DAGS FÖR HÅLLBAR TURISM

FAKTA OCH RÅD

PRAKTISKA ÖVNINGAR

DJUPDYKNING

FRÅGESPORT

**UNDERSÖK, LÄS
OCH ANALYSERA**

Hjälp dina elever att göra ett schyst avtryck när de är ute och reser!

Vi reser mer än någonsin. Som turister, för att hälsa på släkt och vänner, för att plugga eller jobba. Och dagens unga kommer antagligen att resa ännu mer än tidigare generationer.

Resandet har både goda och dåliga sidor. Turismen är en av världens viktigaste och snabbast växande näringar och ger många arbetstillfällen. Samtidigt skapar turismen problem för länderna vi besöker genom bland annat sexhandel, dåliga arbetsvillkor, vattenbrist och ökad alkohol- och drogkonsumtion.

Vilken roll har vi svenskar i det här? Hur mycket påverkar vi genom vårt resande? Vad kan du som enskild göra för att göra ett bra avtryck istället för att bidra till att problemen växer?

I den här lärarhandledningen finns tips och konkreta övningar som kan hjälpa dig att starta diskussioner om turism och resande – och om vilket ditt ansvar.

Vårt mål är inte att minska resandet, utan att fler ska välja att resa på ett sätt som ger ett schyst avtryck. Vi arbetar för att fler ska börja fundera på hur vårt eget personliga beteende – och researrangörernas agerande – påverkar människorna i turistländerna och visa att det går att förändra och ställa krav. Här är ungdomar en mycket viktig grupp, både som framtida resenärer och för att påverka familj och vänner i rätt riktning.

Bakom nätverket Schyst resande står ECPAT Sverige, Fair Trade Center, Hotell och Restaurang Facket, IOGT-NTO-rörelsen, Svenska kyrkan och Unionen. Läs mer om oss lite längre fram.

Bra att veta innan du sätter igång

Du kan använda lärarhandledningen utan att komplettera med något annat material. På de följande sidorna har vi samlat fakta som du kan använda som stöd, och vi tipsar om var du kan få ytterligare information.

För att få fördjupad kunskap rekommenderar vi att du läser idéskriften från Schyst resande och boken "Välkommen till paradiset".

Idéskriften "Schyst resande" (40 sid) innehåller artiklar på bland annat följande teman: hållbar utveckling/miljö, arbetsvillkor, barnsexturism, alkohol och droger och rättvisa resor med respekt för människa och miljö. Du kan beställa den kostnadsfritt på info@schystresande.se eller ladda ner den på www.schystresande.se

Boken "Välkommen till paradiset" (250 sid) av Jennie Dielemans (journalist och författare) och Shahab Salehi (fotograf) innehåller reportage om turistindustrin och intervjuer med människor som på ett eller annat sätt är berörda av turismen. Om din skola vill beställa boken hanteras det som en nykundsupplägg, vilket betyder att den första beställningen måste överstiga 5000 kr. Kostnad för boken är 29 kr/st (ex moms). Frakt tillkommer. I praktiken blir det så att skolan bör ha en beställning på 172 böcker för att komma upp till summan. I annat fall hänvisas vi till återförsäljare, tex Adlibris, Akademibokhandeln. Boken är både intressant och lättillgänglig för ungdomar och ett utmärkt verktyg för att starta diskussioner i klassen.

Hur kan du använda övningarna?

Du väljer själv om du vill ägna en timme, en dag eller en längre temaperiod åt ämnet. Övningarna går att använda var för sig och tillsammans. Några har liknande innehåll men olika metodik, och här kan du välja de som passar dig och dina elever bäst. Vi föreslår följande:

En lektion – Övning 1, en praktisk övning som enkelt och konkret visar vilket avtryck man gör som individ och grupp när man reser.

En dag – Kombinera två eller tre övningar, till exempel två värderingsövningar i klassrummet och en mer praktisk övning där eleverna får göra egen research.

En längre tema-period – Kombinera praktiska övningar med värderingsövningar, rollspel och analysövningar på ett sätt som passar din klass och er tid. På varje övning har vi angivit ungefärlig tid för genomförande.

Fakta:

FAKTA OM TURISMENS GODA OCH DÅLIGA SIDOR

Turismen är en av världens snabbast växande näringar med ett bruttovärde på över sju biljoner amerikanska dollar. Turismen skapar många arbetstillfällen, sysselsätter hela 11 procent (mer än 200 miljoner människor) av världens arbetskraft och utgör drygt elva procent av världens BNP.

Men turismen är inte bara en solskenshistoria. Av alla de pengar som vi turister spenderar får länderna vi besöker bara behålla en liten del, och de arbetstillfällen som skapas är ofta lågt betalda med usla villkor. Andra negativa konsekvenser är sexhandel, barnprostitution, barnarbete, vattenbrist och annan miljöpåverkan, ökad alkohol- och drogkonsumtion bland lokalbefolkningen.

Hur många reser? Varje år reser drygt 2 miljoner chartersvenskar på semester. Thailand och Kanarieöarna är populärast, de tar emot ungefär 350 000 svenska turister vardera varje år.

Vart går resorna? Favoritresemålen under vintersäsongen är Thailand, Kanarieöarna och Egypten. Under sommaren är det Mallorca och Grekland mest populära.

Vilka är de största researrangörerna i Sverige? Den svenska marknaden domineras av tre aktörer som alla ingår i stora internationella koncerner – Fritidsresor (TUI Travel Pic), Ving (Thomas Cook) och Apollo (Kuoni). Tillsammans står de här tre arrangörerna för cirka 80 procent av den totala marknaden.

Exempel på negativa effekter av turismen

Arbetsvillkor

Brasilien – De flesta som arbetar i turistindustrin i Brasilien har lagstadgade minimilöner, men lönerna räcker inte för att täcka en familjs basbehov och anställningarna är ofta osäkra och säsongbetonade.

Thailand – Hotellbranschen anställer ofta gästarbetare och flyktingar från Burma och Kambodja som trädgårdsarbetare, städare, servitörer och byggnadsarbetare. Ofta bor gästarbetarna i plåtskjul i läger placerade utom synhåll för turisterna. Arbetarna anställs ofta av en mellanhand, en så kallad "broker". De flesta gästarbetande byggnadsarbetarna är oregistrerade, arbetar långa dagar (14 timmar är inte ovanligt), de får inte lämna området de arbetar på och de tillåts inte ha mobiltelefoner. De fackliga rättigheterna är starkt begränsade. Arbetarna kan heller inte byta arbetsplats utan tillstånd från arbetsgivaren och har på så vis svårt att förändra sin arbetssituation.

Inkomstläckage

I turistbranschen pratar man om "leakage" och "linkage". Med "linkage" menas kopplingen mellan turisterna och lokalbefolkningen, vad turismen genererar i form av arbeten och pengar. "Leakage" däremot står för pengar som "läcker ut" och går tillbaka till de länder som turisterna kommer från. I Thailand är det sammanlagda "läckaget" av pengar ut ur landet 70 procent, vilket innebär att endast 30 procent av det turisterna spenderar stannar kvar i landet. Motsvarande läckagesiffra för Indien beräknas till 40 procent och för Karibien 80 procent. Pengarna landar i stället hos flygbolagen och resebolagen som för det mesta är utlandsägda, och hotell som har utländska ägare. Pengarna läcker på andra sätt också. Varor som måste importeras när turisterna efterfrågar viss mat, dryck eller utrustning, utländska investerare som tar med sig vinsten "hem", löner skatter och vinster som betalas utanför resmålet – allt detta är en del av "leakage".

Prostitution

Thailand och Brasilien – Trots att prostitution är olaglig i Thailand är den utbredd, lagen tillämpas helt enkelt inte. I Brasilien är vuxenprostitution laglig och här är också prostitutionen utbredd. I båda länder är det förbjudet att köpa sex av barn under 18, men barnprostitution är ändå ett stort problem. Att "köpa" unga flickor och pojkar i åldrarna 10 till 15 år är ingen omöjlighet i de här länderna.

Världen – Det är svårt att få fram exakta siffror om prostitution men Unicef uppskattar att omkring två miljoner barn i världen är offer för sexhandel. I prostitutionens spår följer människohandel och FN uppskattar att 1 – 4 miljoner kvinnor och barn "hämtas" från fattiga områden för att tvingas till prostitution i städerna varje år.

Alkohol och droger

Världen – I turistländer som Thailand, Kina, Indien och Brasilien är alkohol den främsta orsaken till ohälsa och död. Konsumtionen i Asien, Afrika och Latinamerika har ökat snabbt de senaste åren, inte minst på grund av turismen och alkoholindustrins expansiva marknadsföring. Många av turistländerna saknar också helt eller delvis alkohollagstiftning, socialt skyddsnet och rehabilitering.

Sydostasien och Latinamerika – Här arbetar så kallade beer girls (öfllickor) i många barer. De jobbar på ackord och tvingas ofta dricka med sina kunder för att få sälja så mycket öl som möjligt. Det innebär att de både riskerar att bli alkoholiserade och utsatta för sexhandel eller våldtäkt. Öfllickorna är anställda av de lokala bryggerierna, som i sin tur ägs av de stora internationella öljättarna. De placeras ut på barerna och betraktas ofta som "slavar" av barägaren. I Kambodja jobbar många av dem alla kvällar utom två i

månaden, för en lön på ca 500 kr i månaden. Cambodian National Center for HIV/Aids prevention räknar med att 20 procent av öflickorna är hiv-positiva. Motsvarande siffra bland hela Kambojas befolkning är 2,4 procent.

Miljöförstöring och markkonflikter

Klimatförändringar – Flyget är det transportslag som släpper ut mest växthusgaser per kilometer. 1990 flög cirka 4,5 miljoner svenskar utomlands, år 2000 flög 8,3 miljoner och 2007 närmare tio miljoner. En enda resa fram och tillbaka till Thailand överskrider den totalkvot på mellan en och två ton växthusgaser per person och år som vi enligt vissa forskare måste pressa ner våra utsläpp till för att minska klimatförändringarna.

Vattenbrist – Många turistländer har vattenbrist. Pooler, golfbanor och turisternas frikostiga användning av rent vatten på hotellen bidrar till att förvärra bristen på vatten.

Markkonflikter – I och med att turistindustrin växer har priset på kustnära mark skjutit i höjden i många länder. I mindre byar i Brasilien och Thailand där familjer bott i generationer saknar byborna ofta officiella dokument som intygar att de äger marken som de bor på och brukar. Följden är att företag som vill exploatera området för turism försöker lägga beslag på marken, ofta på mer eller mindre olagliga sätt. I Thailand har detta blivit mycket tydligt i samband med tsunamikatastrofen som spolade bort hela byar och där lokalbefolkningen idag tvingats till juridiska processer för att bevisa sin rätt till marken.

ANNAN BRA KUNSKAP

Nätverket Schyst resande
www.schystresande.se

FNs deklaration om mänskliga rättigheter
www.fn.se

FNs deklaration om barnets rättigheter
www.bo.se

International Labour Organization, ILO
www.ilo.org

Den brittiska "Schyst resande-organisationen"
www.tourismconcern.org.uk

Förenta Nationerna
www.un.org

Svenska FN-förbundet
www.sfn.se

LO-TCO Biståndsnämnd
www.lotcobistand.org

Sida
www.sida.se

Ekoturismföreningen
www.ekoturism.org

Hållbar turism
www.hallbarturism.com

World Tourism Organization
www.unwto.org

Regeringens webbplats om mänskliga rättigheter
www.manskligarattigheter.gov.se

EU:s verksamhet för mänskliga rättigheter
www.europa.eu/pol/rights/index_sv.htm

Tips till alla som vill göra ett schyst avtryck på resan!

Det är ganska enkelt att bidra till hållbart resande. Använd din konsumentmakt för att påverka reseföretagen och tänk över hur ditt eget beteende påverkar människorna och länderna du besöker. Här är några tips som du också kan diskutera med klassen:

Innan du reser ut

- Fråga din researrangör hur arbetsförhållandena ser ut för de anställda på ditt förbokade hotell. Exempel på frågor: Har ni en policy eller uppförandekod som omfattar krav på att rättigheterna i arbetslivet ska respekteras både i företagets verksamhet men även hos de leverantörer researrangörerna anlitar? Baseras policyn på internationella konventioner såsom FN:s konvention om mänskliga rättigheter eller ILO:s kärnkonventioner? Gäller policyn även de anställda på den anläggning jag ska besöka? Hur följer ni upp att era krav efterlevs?
- Fråga din researrangör hur de motverkar prostitution och barnsexhandel på resmålet.
- Läs på om landet och kulturen som du kommer att åka till innan resan.

Under resan

- Välj lokala småskaliga hotell framför större internationella hotellkedjor. Då är det större chans att dina pengar stannar i landet.
- Köp mat, dryck, aktiviteter eller souvenirer från lokalbefolkningen i så stor utsträckning som möjligt.
- Pruta inte för prutandets skull, utan visa respekt för att försäljaren av sjalar på stranden måste få ihop pengar till att försörja sin familj.
- Handla inte med varor från utrotningshotade arter som t ex elfenben eller korall. Visa respekt för kultur, boende och anställda på resmålet.
- Uppträd som du skulle önska att turister uppträdde mot dig här hemma. Fråga innan du fotar någon - inte minst barn eller människor i utsatta situationer.
- Om du vet att det är vattenbrist i området du reser till, var sparsam med vattnet i duschen och duscha inte så ofta.
- Fråga din researrangör om hotellets miljöarbete. Renas avloppet? Hur ser avfallshanteringen ut? Arbetar man för att effektivisera vattenanvändningen och energiförbrukningen?
- Om prostitution är förbjuden i landet som du reser till, reagera och säg till researrangören eller hotellchefen om turister på ditt hotell tar med sig prostituerade upp på rummet.

- Anmäl misstänkta fall av barnsexhandel till den lokala polisen eller till ECPAT Sveriges hotline: www.ecpathotline.se
- Alkohol och andra droger påverkar en hållbar utveckling negativt. Som turist kan du ta ansvar för din konsumtion och lämna ett schyst avtryck på lokalsamhället. Att ha känsla för lokal kultur och värderingar kan också betyda att inte bjuda på alkohol. Reagera om du märker att din researrangör gör alkohol till något viktigt under resan.

När du kommit hem

- Kontakta din researrangör och påtala sådant som du inte tyckte var ok under resan.
- Berätta för andra hur du gjorde för att resa schyst, och uppmana dem att göra detsamma.

VILKA STÅR BAKOM SCHYST RESANDE?

Schyst resande är ett nätverk som lyfter de ekonomiska och sociala baksidorna av resandet i världen. Vi tror att resenäringen kan bli en kraft för utveckling i många fattiga länder – men bara om vi förändrar vårt sätt att resa.

Vi som står bakom Schyst resande arbetar alla med mänskliga rättigheter utifrån olika perspektiv, som har det gemensamt att de påverkas av turism och resande;

ECPAT SVERIGE

Barnrättsorganisation som arbetar för att försvåra för svenskar att bidra till den globala barnsexhandeln

schystresande@ecpat.se

www.ecpat.se

FAIR TRADE CENTER

Granskar svenska företags verksamhet i utvecklingsländer och informerar konsumenter om hur man kan handla mer medvetet.

schystresande@fairtradecenter.se

www.fairtradecenter.se

HOTELL OCH RESTAURANG FACKET

Arbetar för schysta villkor för hotell- och restauranganställda över hela världen.

schystresande@hrf.net

www.hrf.net

IOGT-NTO-RÖRELSEN

Arbetar förebyggande, socialt och politiskt med alkohol och andra droger som utvecklingshinder.

schystresande@iogt.se

www.bistand.iogt.se

SVENSKA KYRKAN

Arbetar med ekonomisk, ekologisk och social hållbar utveckling tillsammans med partner runt i världen.

schystresande@svenskakyrkan.se

www.svenskakyrkan.se

UNIONEN

Verkar för att anställda inom turismsektorn runt om i världen ska arbeta under drägliga villkor.

schystresande@unionen.se

www.unionen.se

Källor till fakta i inledning och övningar: www.schystresande.se, www.ecpat.se, www.fairtrade.se, www.unaids.org, www.noaksark.org, boken "Välkommen till paradiset".

ÖVNINGAR!

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

sid 10 Övning 1.

Linjeövning/Hur stort avtryck gör du när du reser?

(Tid: 30–40 min)

---

sid 11 Övning 2.

Fyra hörn/Vad tycker du?

(Tid: 20–30 min)

---

sid 13 Övning 3.

Karusellen /Ha sex med varandra

(Tid: 15–20 min)

---

sid 14 Övning 4.

Frågesport/Vad är myt och vad är verklighet?

(Tid: 30–60 min)

---

sid 16 Övning 5.

Undersök och analysera/Gör samma resa två gånger!

(Tid: ½ –1 dag)

---

sid 17 Övning 6.

Undersök och analysera/Vad har resebyråerna för ansvar?

(Tid: 1–2 dagar)

---

sid 18 Övning 7.

Rollspel /Thailändare eller turist? Arbetsgivare eller arrangör?

(Tid: 40–60 min)

---

sid 19 ÖVNING 8.

Djupdykningen/Om du fick bestämma.

(Tid: 60–120 min)

---

sid 20 ÖVNING 9.

Läsa och analysera/Välkommen till paradiset!

(Tid: ca 2–4 lektionstillfällen)

ÖVNING 1.

Linjeövning/Hur stort avtryck gör du när du reser?

Tid: 30–40 min

Syfte: Visa att det egna beteendet påverkar omgivningen när man är ute och reser och att det går att minska sin egen påverkan ganska enkelt.

INSTRUKTION: Låt eleverna ställa upp sig längs ena väggen i klassrummet. Uppmana dem att tänka sig in i att de ska ut och resa, eller är ute och reser. Ställ frågor och gör påståenden (se exempel nedan) och låt eleverna ta ett steg framåt om de svarar ja på frågan eller håller med om påståendet. Om svaret är nej står man kvar.

För varje steg närmare mitten gör du ett större avtryck när du reser. Du som står kvar vid väggen gör minst avtryck/påverkan.

UNDER ÖVNINGEN (efter varje fråga eller några frågor som du väljer ut): Fråga en elev som tog steg framåt hur hon tänker. Gör samma sak med en elev som stod kvar.

EFTER ÖVNINGEN: Diskutera vilken påverkan den enskilde har och vad man kan tänka på/hur man kan agera för att minska vår påverkan på omgivningen när vi reser. Varför är det till exempel ok att göra vissa saker utomlands, som inte är ok här hemma? Att bli full och skräpa ner? Att fota människor utan att fråga om lov? Att ha oskyddat sex med människor man inte känner? Att köpa sex av prostituerade? Att ta för givet att turistande alltid är bra för lokalbefolkningen? Att konstatera att de som jobbar på hotellet och restaurangerna verkar fattiga, men inte bry sig eller ifrågasätta deras arbetsvillkor?

FRÅGOR/PÅSTÅENDEN

(inom parentes kommentar/ingång till diskussion):

- Har du varit utomlands?
(Var? Låt någon/några elever berätta)
- Är flyg det vanliga sättet att resa i din familj?
(Hur påverkas miljön, tror du?)
- Det är självklart att pruta när man köper saker i andra länder.
(Varför prutar man i vissa länder? Är det bra eller dåligt? Brukar du pruta här hemma också?)
- All-inclusive verkar vara ett skönt sätt att resa på.
(Vad innebär all-inclusive? Är det bra eller dåligt? Hur mycket upplever man egentligen av landet och människorna på en sån resa? Vem tjänar egentligen på all-inclusive, reseföretagen eller lokalbefolkningen?)
- Fullmoonparty, festa hela natten i fullmånens sken, på stranden i Thailand verkar kul.
(Varför? Tror du att lokalbefolkningen som störs på natten och får städa stranden dagen efter tycker det är lika kul? Har någon varit där/eller varit med om något liknande?)
- Om andra vill köpa sex utomlands är det ok.
(Hur ska problemen minska om ingen säger ifrån och markerar att det är fel att köpa sex? Hur tror du sexhandeln påverkar det lokala samhället? Hur påverkar det kvinnor och barn?)
- Jag föredrar hotell med pool framför att bara bada i havet.
(Har du funderat på hur mycket vatten en pool drar och hur det påverkar vattentillgången i landet? Vad händer om det är vattenbrist i landet?)
- Dåliga arbetsvillkor på hotellet eller restaurangen är landets problem, inte mitt.
(Varför inte ta chansen och använda din makt som konsument och ifrågasätta?)
- Det är helt ok att dricka mer öl, vin och sprit utomlands än hemma.
(Varför då? Hur kommer det sig att vi betar oss på ett annat sätt utomlands än hemma?)
- Självklart passar jag på att ta foton av exotiska barn och vuxna.
(Är inte det att exploatera andra människor? Tar du bilder av människor i Sverige på samma sätt, utan att fråga?)
- Jag går hellre på restauranger med internationell mat än på lokala ställen.
(Har du funderat på var råvarorna till maten kommer ifrån? Eller vem som egentligen tjänar pengar på din måltid?)
- Jag åker helst på utflykter som min svenska researrangör har ordnat, det är enklast så.
(Vem tjänar mest på det tror du, researrangören, guiden som de anlitar eller lokalbefolkningen i vars område du gör utflykten?)
- Hiv och könsjukdomar drabbar andra, inte mig.
(På vilket sätt är du mer skyddad än andra?)
- Jag köper gärna snygga saker utan att tänka på vem som har tillverkat dem och av vad.
(Vill du verkligen gå omkring med ett halsband som ett barn har tvingats tillverka? Eller något som är gjort av ett material som är på väg att försvinna från jordens yta?)
- Jag bryr mig inte så mycket om vilket ansvar researrangören tar för miljöarbetet och arbetsvillkoren på den plats jag ska resa till.
(Borde man inte gynna reseföretag som tar ansvar genom att välja dem framför andra när man ska resa? Blir de mer populära och får de fler resenärer så har de ju större chans att påverka.)

ÖVNING 2.

Fyra hörn/Vad tycker du?

Tid: 20–30 min

Syfte: Starta diskussion och väcka eftertanke i frågor som har med resande och turism att göra, och visa hur man kan agera för att göra ett schyst avtryck.

INSTRUKTION: Dela in rummet i fyra hörn som representerar fyra olika svar. Sätt upp lappar med 1, 2, 3, 4, för att underlätta. Läs upp påståendena. Eleverna väljer ett svar och ställer sig i det hörn som motsvarar svarsalternativet. Det är viktigt att ha ett öppet hörn där andra åsikter kan komma fram.

DISKUTERA EFTER VARJE PÅSTÅENDE/FRÅGA varför de har ställt sig i respektive hörn. Vilket ansvar har jag som privatperson? Vilket ansvar har landet jag besöker? Researrangören? Någon annan? Påminn gärna om att alla åsikter är tillåtna.

EFTER ÖVNINGEN kan diskussionerna också fortsätta i mindre grupper kring ett eller två påståenden.

PÅSTÅENDEN/FRÅGOR:

Turism är alltid bra

- Hörn 1: Ja, alla tjänar på turismen
- Hörn 2: Nja, turismen för ju med sig en del problem
- Hörn 3: Nej, turismen för inget gott med sig
- Hörn 4: Öppet hörn

Dåliga arbetsvillkor i länder jag reser till är inget jag bryr mig om. Jag tycker att...

- Hörn 1. Det är landets problem
- Hörn 2: Det är individens problem
- Hörn 3: Det är researrangörernas problem
- Hörn 4: Öppet hörn

Övningar!

När jag åker utomlands och bor på hotell är det viktigt att de anställda på hotellet har avtal om schysta löner och villkor

- Hörn 1: Jag undersöker det innan jag bokar resan genom att fråga researrangören
- Hörn 2: Jag struntar i det eftersom jag det är så krångligt att fråga
- Hörn 3: Jag ska ju tänka så eftersom jag är medveten om problemet
- Hörn 4: Öppet hörn

Jag tycker att jag har rätt att duscha flera gånger om dagen om jag vill, även om jag vet att det är brist på vatten i området.

- Hörn 1: Vattenbristen är landets problem
- Hörn 2: Vattenbristen är hotellets problem
- Hörn 3: Vattenbristen är researrangörens problem
- Hörn 4: Öppet hörn

Människor får flytta eftersom det ska byggas en ny stor hotellanläggning på en vacker strand i Karibien. Hur tänker du?

- Hörn 1: Bra för landet, det innebär nya jobb och inkomster.
- Hörn 2: Det är lokalbefolkningens problem, inte mitt.
- Hörn 3: Jag tycker inte att det är ok
- Hörn 4: Öppet hörn

När jag åker på all-inclusive (du betalar i stort sett hela resan inkl mat, boende, aktiviteter till researrangören) och erbjuds aktiviteter och utflykter, så tänker jag...

- Hörn 1: Vad bra, ingen extra kostnad eller besvär att ordna aktiviteten på egen hand.
- Hörn 2: Nej, jag letar efter en lokal arrangör/guide för att få en "egen" upplevelse
- Hörn 3: Jag ordnar aktiviteten helt och hållet på egen hand
- Hörn 4: Öppet hörn

Jag tycker det är ok för andra att betala för sex när de är ute och reser

- Hörn 1: Det är självklart att om man vill köpa sex så ska man göra det.
- Hörn 2: Det är ok i vissa fall.
- Hörn 3: Det är aldrig ok
- Hörn 4: Öppet hörn

Jag tycker det är ok att dricka mer när man ute och reser

Hörn 1: Så gör alla och det är inget att fundera över

Hörn 2: Var och en har sitt eget ansvar att ta

Hörn 3: Det är skrämmande och behöver diskuteras

Hörn 4: Öppet hörn

Alkoholkonsumtionen i många turistländer har ökat snabbt de senaste åren, inte minst genom turismen

Hörn 1: Det har inget med mig som resenär att göra

Hörn 2: Det är trist, men vad kan jag göra åt det?

Hörn 3: Turistnäringen borde ta sitt ansvar och inte locka med partyn och pubrundor

Hörn 4: Öppet hörn

En hotellgäst frågar i receptionen på mitt hotell var man kan köpa sex...

Hörn 1: Om gästen betalar bra är det ok

Hörn 2: Det angår inte mig

Hörn 3: Receptionen ska inte ge sådan information

Hörn 4: Öppet hörn

En manlig turist går hand i hand med en ung flicka från turistorten. Ett par pojkar i 13-årsåldern slår sig i slang med en äldre vit man på en gata där prostituerade håller till. Inne på nattklubben står flera unga flickor vid baren och söker kontakt med turister som kommer in.

Då vet du. Och jag. Den där fladdrande känslan av obehag och om jag verkligen, just nu, måste bry mig? För jag gör ju det. Bryr mig. Det är för jävligt. Och någon måste ju göra någonting. Men är denna någon jag? Och vad exakt är det jag kan göra?

ÖVNING 3.

Karusellen/ Ha sex med varandra

Tid: 15–20 min

Syfte: Få eleverna att fundera över hur hiv sprids och hur det påverkar människorna.

INSTRUKTION: Be eleverna att föreställa sig att de är ute och reser. Berätta att de strax ska få ha sex med varandra – på låtsas. Be alla ställa sig i en ring axel mot axel. Du måste ha plats att gå på utsidan av ringen. Be alla blunda.

GÅ LÅNGSAMT RUNT RINGEN och berätta att två i gruppen har hiv. De klappar du två gånger på axeln.

NU KAN DU BERÄTTA LITE FAKTA om hiv-spridningen i världen och i synnerhet i turistländerna.

- I världen finns det 33 miljoner hivsmittade människor.
- Ungefär 2,5 miljoner blir smittade av hiv varje år och 2,1 miljoner dör i Aids.
- Afrika är värsta drabbat, här lever två tredjedelar av alla världens smittade.
- Karibien kommer på andra plats när det gäller andelen smittade av befolkningen.
- Asien och Östeuropa har den snabbaste spridningen av hiv.
- I Vietnam och antalet nysmittade dubblerat på ett par år.
- I Thailand är hiv vanligast bland prostituerade, människor som använder droger och män som har sex med män.
- I Sverige lever ungefär 4 500 människor med hiv.

NU KAN NI ÖPPNA ÖGONEN!

NU SKA JAG VISA HUR DET GÅR TILL NÄR NI HAR SEX MED VARANDRA. Skaka hand med en person. De som är hivpositiva kittlar sin partner i handflatan med pekfinger så att de andra inte ser. Låt hela klassen skaka hand med varandra en stund så många blir smittade.

EFTER DEN PRAKTISKA ÖVNINGEN: Hur många är hivpositiva? Upp med en hand!

VARFÖR GÖR VI DEN HÄR ÖVNINGEN?: För att visa hur snabbt hiv kan spridas om man inte använder kondomer eller har kunskap om hur sjukdomen sprids.

VAD HÄNDER NÄR MÅNGA FÅR HIV?: I fattiga länder är konsekvenserna stora. Medelåldern sjunker, färre kan jobba, mor- och farföräldrar får ta hand om barnbarnen när föräldrarna dör. I rika länder som Sverige är inte konsekvenserna lika stora, här finns effektiva bromsmediciner och bra sjukvård. Men hiv och aids är något som i de flesta fall förkortar livet och innebär stora förändringar i livet för den enskilde även här hemma.

VARFÖR ÄR DET SÅ VIKTIGT ATT TA ANSVAR FÖR SITT EGET BETEENDE PÅ RESAN?: Diskutera med klassen hur det egna beteendet kan göra att man själv smittas och att man smittar andra. Om hur alkohol (och droger) påverkar och gör att man släpper loss på resan på ett sätt som man kanske inte gör hemma. Om vilket ansvar man har att tänka efter och skydda sig, både här hemma och på resan.

Övningar!

ÖVNING 4.

Frågesport/Vad är myt och vad är verklighet?

Tid: 30–60 min

Syfte: Att uppmärksamma myter och osanningar om turism och förhållanden i länderna som vi reser till.

INSTRUKTION: Kopiera och dela ut frågeformuläret på nästa sida. Låt eleverna fylla i det och gå igenom varje fråga genom att eleverna får räcka upp handen om de svarat sant/falskt i formuläret. Diskutera varje fråga i tur och ordning. Här nedan hittar du de rätta svaren och kommentarer till dem.

EFTER ÖVNINGEN kan du också dela in klassen i mindre grupper som fortsätter diskutera de olika påståendena.

FRÅGEFORMULÄR (varje fråga har rutor med sant/falskt som man kan kryssa i):

Vad är sant och falskt?

1. Fullmoonparty på stranden i Thailand lanserades av lokalbefolkningen för att tjäna pengar på turister som festar på stränderna på nätterna. (Fel, det är helt och hållet ett påfund som uppstått i och med turismen)
2. De tjejer och killar som säljer sex gör det ofta för att de tycker om det. (Fel, de säljer sex för att det finns en efterfrågan på sex, bland annat från resenärer. Många är också tvingade till sexhandel av olika orsaker som t ex fattigdom, människohandel, trafficking)
3. Turisternas alkoholkonsumtion har bidragit till att öka alkoholkonsumtionen i många turistländer. (Rätt, ökningen av alkoholkonsumtionen bland lokalbefolkningen har starka band med turisternas)
4. Svenska researrangörer hyr ut rum på hotell i Thailand som är byggda av gästarbetare med usla arbetsförhållanden och där städare och andra anställda har usla villkor. (Rätt, inga svenska researrangörer har skrivit under etiska regler för arbetsvillkor i turistländerna eller i Thailand som exemplet är hämtat från)
5. Alla tjänar på all-inclusive-resor, där allt betalas vid resans början. (Fel, all-inclusive gynnar i många fall bara researrangören)
6. Det är alltid bra för länderna att det byggs fler stora hotellkomplex och att det kommer fler turister. (Fel, i turismens spår finns det risk för att mark som tidigare tillhört lokalbefolkningen exploateras)
7. På barerna i Kambodja dricker så kallade beer girls (öflickor) på ackord med turisterna. (Rätt, de får betalt efter hur många öl de kan få turisterna att köpa, och ofta vill turisten att de ska dricka med dem)
8. Thailand får behålla större delen av inkomsterna från turismen. (Fel, bara 30 procent av pengarna från turismen stannar i landet)
9. Det är inte turisterna som är miljöbovar, det är de fattiga turistländerna som står för större delen av klimatförändringarna. (Fel, det är vi i de rika länderna som står för de största utsläppen av till exempel växthusgaser)
10. Som turist i ett annat land behöver du inte följa landets lagar. (Fel, du måste självklart följa landets lagar precis som besökare i Sverige måste följa våra lagar och regler)
11. Det är lättare att bli smittad av hiv om man har druckit alkohol. (Rätt, om du är alkoholpåverkad påverkas om-dömet och du utsätter dig för större risker. Dessutom visar ny forskning att alkoholen påverkar kroppen så att du blir mer mottaglig för viruset)

I Kambodjas huvudsad Phnom Penh möter man ofta så kallade beer girls inne på de olika barerna. Som levande reklampelare ska de sälja "sitt" ölmärke och väljer att dricka med kunderna för att öka på försäljningen och därmed sin provision.

VAD ÄR SANT OCH FALSKT?

	<i>sant</i>	<i>falskt</i>
1. Fullmoonparty på stranden i Thailand lanserades av lokalbefolkningen för att tjäna pengar på turister som festar på stränderna på nätterna.	☐	☐
2. De tjejer och killar som säljer sex gör det ofta för att de tycker om det.	☐	☐
3. Turisternas alkoholkonsumtion har bidragit till att öka alkoholkonsumtionen i många turistländer.	☐	☐
4. Svenska researrangörer hyr ut rum på hotell i Thailand som är byggda av gästarbetare med usla arbetsförhållanden och där städare och andra anställda har usla villkor.	☐	☐
5. Alla tjänar på all-inclusive-resor, där allt betalas vid resans början.	☐	☐
6. Det är alltid bra för länderna att det byggs fler stora hotellkomplex och att det kommer fler turister.	☐	☐
7. På barerna i Kambodja dricker så kallade beer girls (öfllickor) på ackord med turisterna.	☐	☐
8. Thailand får behålla större delen av inkomsterna från turismen.	☐	☐
9. Det är inte turisterna som är miljöbovar, det är de fattiga turistländerna som står för större delen av klimatförändringarna.	☐	☐
10. Som turist i ett annat land behöver du inte följa landets lagar.	☐	☐
11. Det är lättare att bli smittad av hiv om man har druckit alkohol.	☐	☐

ÖVNING 5.

Undersök och analysera/ Gör samma resa två gånger!

Tid: ½ – 1 dag

Syfte: Fördjupa kunskapen om att vi alla gör avtryck när vi är ute och reser, och få eleverna att tänka över sitt eget resande på ett handfast sätt.

INSTRUKTION: Dela in eleverna i mindre grupper, 2 – 4 personer i varje. Uppmana alla att föreställa sig att de ska resa till Thailand. Säg till hälften av grupperna att resa så hållbart som möjligt, medan de andra inte behöver tänka på pengar, miljö, lokalbefolkning eller annat utan har fria händer att göra sin absoluta drömresa.

PLANERINGEN BÖR INNEHÅLLA FÖLJANDE:

- Färdsätt till och från landet och i landet (flyg, båt, buss, t-bana, rickshaw, bil, cykel o s v).
- Beskrivning av boende (resebyråhotell med pool, hotell som drivs av lokalbefolkningen, hotell med tydlig miljöprofil o s v).
- Aktiviteter och utflykter (shopping, dykning, äventyrliga rundresor o s v).
- Mat (vilken typ av mat, vilka restauranger o s v).
- Kontakter med lokalbefolkningen (bara träffat hotellpersonal, fått nya vänner o s v).

LÅT ELEVERNA HÄMTA RESEKATALOGER hos några utvalda researrangörer. Uppmana dem att använda Internet för mer information och att använda erfarenheter från egna resor.

LÅT EN GRUPP SOM REST HÅLLBART OCH EN SOM REST UTAN ATT TÄNKA PÅ EFFEKTERNA AV SITT RESANDE REDOVISA SINA RESOR INFÖR KLASSEN.

Diskutera vad som skiljer resorna åt:

- Vad är bra och vad är dåligt med respektive resa?
- Vilka är de största skillnaderna mellan resorna?
- Är det färdsättet/boendet/aktiviteterna/maten/beteendet?
- Hur påverkar respektive resa människorna i landet? Arbetsvillkoren? Deras närmiljö?

- Vilken resa ger mest inkomster för lokalbefolkningen? Varför då? På vilket sätt?
- Går det inte att göra en drömresa utan att det påverkar lokalbefolkningen negativt?
- Vad kommer du själv att tänka på nästa gång du reser utomlands?

Fortsätt på samma sätt med de andra gruppernas redovisningar. Gör det inför hela klassen eller i mindre grupper.

Övningar!

ÖVNING 6.

Undersök och analysera/Vad har resebyråerna för ansvar?

Tid: 1–2 dagar

Syfte: Att ta reda på vilket ansvar resebyråerna tar och hur man själv kan påverka genom att ifrågasätta och faktiskt välja alternativa sätt att resa som gör mindre påverkan.

INSTRUKTION: Dela in eleverna i mindre grupper, 2 – 4 i varje grupp. Ge eleverna i uppgift att undersöka hur ett par olika researrangörer beskriver sitt engagemang i hållbar turism och jämför sedan beskrivningarna. Låt eleverna hämta resekataloger hos några utvalda researrangörer och använda Internet som informationskälla. Eleverna kan eventuellt också gå in på resebyråerna på sin ort och prata med/intervjua anställda.

GRANSKA HUR RESEBYRÅERNA BESKRIVER SITT ENGAGEMANG när det gäller till exempel hållbar miljö, regler för hur deras personal ska uppträda på platsen arbetsvillkor för lokalanställda, vad de tar ställning för och emot.

- Hur beskriver de sitt engagemang? Känns det trovärdigt och engagerat? Eller är det bara standardbeskrivningar? Arbetar de med CSR och vad innebär det? Har de en uppförandekod och vad innebär den? Vad har de för målsättning med sitt CSR-arbete?
- Räcker det här? Eller kan resebyråerna ta mer ansvar? Hur i så fall? Och på vilka områden? Vad tycker du saknas?
- Erbjuder de all-inclusive-resor och hur presenteras de? Vem tjänar på att du åker all-inclusive, resebolaget eller landet och människorna som du besöker? Berörs det på något sätt i katalogen?
- Tar researrangörerna något ansvar för arbetsvillkoren för de anställda på "sina" hotell? Tycker du de ska göra det? Vilket ansvar kan man kräva att de tar? Kolla vad Fair Trade Center anser!
- Finns det tips i katalogerna och på Internet om hur du som resenär kan bete dig för att göra minsta möjliga påverkan? Vill du ha sådan information?

GRANSKA HUR MÄNNISKORNA OCH LÄNDERNA FRAMSTÄLLS i resebyråernas kataloger och på Internet, på bilder och i text. Gör ett eget collage som visar hur du tycker ett resmål ska beskrivas.

- Är människorna jämlika eller framställs de som exotiska inslag?
- Hur framställs Sverige och svenskarna i jämförelse med andra länder och människor?
- Stämmer bilderna och berättelserna med verkligheten, tror du?
- Finns det någon bild eller berättelse som berättar om avigsidorna med turismen (ökad alkoholism, prostitution, barnsexhandel, barnarbete, miljöförstöring o s v)
- Är vår längtan efter paradisstränder och exotiska platser så stor att det är svårt för resebyråerna att ge en mer rättvis bild av resmålen? Eller har de ett ansvar att göra det?
- Gör ett eget collage och beskriv ett resmål utifrån hur du tycker det ska beskrivas. Använd resetidningar, magasin, dagstidningar, kataloger och Internet för att hitta bra bilder.

ANALYSERA VILKA SKILLNADER DET FINNS mellan de olika resebyråernas ansvarstagande och presentationer.

- Skulle du välja någon resebyrå framför de andra, och varför?
- Var det någon researrangör som var bättre än andra? Sämre?
- Vilka tankar har du om turism och resande efter den här övningen?
- Vilket ansvar har du själv? Kommer du att ändra ditt beteende på något sätt?
- Vilket ansvar har researrangörerna? Kommer du att försöka påverka dem att ta större ansvar?

ÖVNING 7.

Rollspel / Thailändare eller turist? Arbetsgivare eller arrangör?

Tid: 40–60 min

Syfte: Uppmärksamma vilka upplevelser lokalbefolkningen i turistländerna har av turism och ifrågasätta vårt eget beteende.

INSTRUKTION: Dela in klassen i fyra grupper. En grupp får agera några som arbetar på hotell i Thailand, en grupp är turister, en grupp är arbetsgivare/hotellägare och en är grupp researrangör (typ Ving/Apollo/Fritidsresor). Uppmana dem att tänka sig in i sina olika roller och låta fantasin flöda.

LÄS UPP BERÄTTELSEN nedan som är en intervju ur boken "Välkommen till paradiset".

LÅT ELEVERNA DISKUTERA BERÄTTELSEN utifrån sina olika roller under 5 – 10 minuter i gruppen. Ge dem följande frågor att tänka på och tala om att de gärna får hårdra sina ställningstaganden så det blir en ordentlig debatt: Thailandgruppen – Hur ska jag kunna försörja min familj på en sån usel lön? Varför kan jag inte få mer betalt när gästerna betalat så mycket för ett enda rum? Varför verkar turisterna så ointresserade av våra arbetsvillkor? Är det här rättvist?

Turistgruppen – Varför ska jag bry mig om de anställdas villkor? Är det verkligen jag som ska se till att de får mer betalt och till och med betala för det? Det är väl upp till arbetsgivaren eller researrangören?

Arbetsgivargruppen – Hur ska vi kunna betala högre löner om vi inte får mer betalt av researrangörerna eller turisterna? Hur ska vi kunna utveckla vår verksamhet om vi inte kan tjäna pengar på den? Varför ska vi betala mer än minimilöner när ingen annan gör det?

Researrangörgruppen – Hur ska vi kunna lägga oss i vad hotellägaren betalar för löner eller ger för villkor? Hur ska vi kunna betala mer för hotellrummen om vi hyr om inte turisterna är villiga att betala mer för sin resa?

ARRANGERA EN ÖPPEN DEBATT mellan grupperna där du är debattledare. Ge ordet i tur och ordning till de olika grupper och låt dem kort framföra sina synpunkter. "Elda på" debatten med frågor som:

– Är det rätt att utnyttja andra människor för att få en skön semester?

- Är det rättvist att andra tjänar stora pengar på sina duk-tiga anställda?
- Hur stort ansvar har vi som turister egentligen?
- Vilket ansvar har researrangörerna?
- Vilket ansvar har arbetsgivarna/hotellägarna?
- Hur ska vi komma tillrätta med det här?

SAMMANFATTA DEBATTEN och dra slutsatser tillsammans med eleverna.

Worawat May, 38 år, bellboy:

Mittemellan Patong och Karon Beach i Phuket, Thailand, finns en avtagsväg till höger, det står Le Meridien på skylten och bakom grindarna döljer sig ett stort hotellkomplex. Här inne har Worawat May arbetat i fjorton år.

"Jag har varit på en del andra hotell innan, men när jag hörde att de skulle öppna ett lyxhotell vid stranden sökte jag. Och fick jobb. Först som servitör men det som är bra här är att man kan få träning och byta uppgift. Nu är jag bellboy, jag tar emot gästerna vid entrén, bär deras väskor, svarar om de har några frågor och ser överhuvudtaget till att de får bra service."

Le Meridien är ett av de mer exklusiva hotellen i Phuket, här finns en gigantisk och välputsad reception, flera lounges, restaurang och bar, ett stort poolområde och de utländska ägarna har satsat på designen. Flera hundra rum med hög beläggning, trots att det kostar uppemot 4 500 kronor för en natt.

"Jag kan inte ens föreställa mig den där siffran. Jag tjänar inte ens så mycket på ett kvartal. För även om jag har minimilönen så är det inte några stora pengar direkt. Det räcker till mat, om jag köper den på den lokala marknaden, och ibland har jag råd att köpa kläder till familjen. Men priserna stiger, det blir svårare och svårare att få det att gå ihop."

Sen några år sedan är Worawat med i facket, som i Thailand organiseras på respektive arbetsplats.

"Just här är det okej, man blir inte trakasserad för att man är organiserad. Vi kan prata med ägarna, säga vad vi tycker och tänker och ibland blir det förbättringar. De mindre hotellen brukar vara värst, där blir man behandlad som djur. Ena veckan sparkas fem arbetare och veckan därpå anställs fem nya. Och många gånger betalar ägarna inte ens ut minimilön. Problemet är att när det är så många som behöver jobba, är det svårt att göra nåt åt situationen."

Utdrag ur boken "Välkommen till paradiset"

ÖVNING 8.

Djupdykningen/Om du fick bestämma.

Tid: 60–120 min

Syfte: Att söka kunskap, ta reda på fakta, diskutera och bilda sig en egen uppfattning om hur resandets påverkan kan minska.

INSTRUKTION: Dela upp klassen i fyra eller åtta grupper. Ge varje grupp i uppgift att ta reda på mer om ett särskilt område. Använd idéskriften "Schyst resande", nätverket Schyst resandes olika webbplatser, övriga Internet och nyhetsartiklar som underlag.

UPPMANA GRUPPERNA att samla in fakta om "sitt" område, analyser och diskutera fakta och artiklar, göra en beskrivning (till exempel på en utställningsskärm) av hur det ser på området, och göra en egen förslagslista – om jag fick bestämma – på åtgärder som kan förbättra situationen.

LÅT VARJE GRUPP PRESENTERA sina analyser och lösningar för klassen och diskutera gemensamt om hur situationen är på respektive område och hur man kan bidra till förbättringar.

OMRÅDEN ATT FÖRDJUPA:

- Miljö
- Arbetsvillkor
- Alkohol och droger
- Sexhandel och barnsexturism

Exempel på frågeställningar till respektive område:

Miljö – Vilka olika typer av miljöpåverkan kan knytas till turismen? Vilka är de största "bovarna"? Flyget? Skövlingen av regnskogen? Jakten på den orörda stranden? Vattenslöseri? All-inclusive-anläggningarna? Vilka står bakom de företag som orsakar mest skada på miljön? Vilka arbetar aktivt för att förbättra turismens inverkan på miljön? Hur mycket påverkan gör en enskild svensk som till exempel åker till Thailand eller Brasilien?

Låt gruppen fylla på med egna frågor, söka information, diskutera och komma med förslag på hur man kan förbättra.

Arbetsvillkor – Hur ser arbetsvillkoren ut för olika grupper av människor i turistländerna? Byggnadsarbetare? Ståda-re? Servitriser? Hotellanställda? Rickshaw-förare? Hur bor och lever människor som arbetar i turistbranschen i länderna vi besöker? Vad innebär minimilön? Hur lång är en normal arbetsdag på till exempel ett hotell? Hur ser verkligheten ut för många gästarbetare? Vilka är det som bestämmer arbetsvillkoren? Vilka arbetar för att förbättra dem?

Låt gruppen fylla på med egna frågor, söka information, diskutera och komma med förslag på hur man kan förbättra.

Alkohol och droger – Hur påverkar turisternas konsumtion av alkohol och droger lokalbefolkningen i turistländerna? Vilka problem kan uppstå? Ökad alkoholkonsumtion? Ökad spridning av hiv? Mer våld? Varför dricker många turister mer på semestern än hemma? Vem är det egentligen som tjänar på ökad alkoholkonsumtion? Vilka intressen står bakom till exempel fenomenet med beer-girls som ofta tvingas dricka på ackord med gästerna? Hur ser ländernas olika lagstiftning när det gäller alkohol och droger ut? Hur skiljer de sig från våra lagar?

Låt gruppen fylla på med egna frågor, söka information, diskutera och komma med förslag på hur man kan förbättra.

Sexhandel och barnsexturism – I vilka länder är sexhandel vanligast? Barnsexturism? Vad är trafficking? Hur många är offer för människohandel varje år? Vilka är mest utsatta för sexhandel? Vilket liv lever en prostituerad i till exempel Brasilien eller Thailand? Barnen som utsätts för övergrepp i Gambia? Vilka rättigheter har de i sitt land? Hur behandlas de av omgivningen, av samhället? Från vilka länder kommer det mest sexköpare och varför då? Vem är den svenska kvinnan eller svenske mannen som reser utomlands och köper sex?

Låt gruppen fylla på med egna frågor, söka information, diskutera och komma med förslag på hur man kan förbättra.

Exempel på informationskällor på Internet:

www.schystresande.se
www.fairtradecenter.se
www.ecpat.se
www.hrf.net
www.bistand.iogt.se
www.svenskakyrkan.se
www.unionen.se
www.lo.se
www.regeringen.se
www.ilo.org
www.redcross.se
www.rb.se
www.un.org
www.europa.eu (internetportalen till EU)

ÖVNING 9.

Läsa och analysera/ Välkommen till paradiset!

Denna övning kräver att eleverna har tillgång till boken "Välkommen till paradiset".

Tid: Valfri, beroende på hur läsandet av boken och övningarna läggs upp. Men räkna med 2–4 lektionstillfällen.

Syfte: Fördjupa kunskapen om hur resandet påverkar, diskutera och dra egna slutsatser.

INSTRUKTION: Dela in boken i 4 avsnitt (se indelning nedan) och diskutera varje avsnitt för sig efter att eleverna läst dem.

Avsnitt 1/sid 1 – 84

DISKUTERA

Kapitlet "Så blev du turist" och "En modell tar form":

- Vilka olika typer av resande finns det?
- Vad styr ditt resande?
- Vad vill du med ditt resande? Är det känslan av att vara ledig eller känslan av att upptäcka nya platser?
- Vad innebär en "bra" resa för dig?
- Är det en rättighet att resa, åka på semester?
- Andra tankar kring resande?
- Hur tror du resandet kommer att utvecklas i framtiden?

DISKUTERA

Kapitlet "På jakt efter det äkta" och "Att resa i sin fantasi":

- Varför letar vi ofta efter det "äkta"? Trots att det ofta är förknippat med fattigdom?
- Var går gränsen för att vi exploaterar andra människor? När vi fotar utan tillstånd, kliver in i deras hem, kommenterar deras sätt att leva?
- Varför förutsätter många att allt ska vara så billigt? Boende, mat, guidning, prylar?
- Är det bra eller dåligt att göra business av ett krig som dödade över 3 miljoner människor?
- Vad innebär "människosyn", "alla människors lika värde" och mänskliga rättigheter för dig? Hur påverkar det ditt resande?

Avsnitt 2/sid 84 – 147

DISKUTERA

Kapitlet "På flykt från våra liv":

- Vilka bilder och berättelser är det som styr vårt resande? Vem/vilka förmedlar dem?
- Ger bilderna/berättelserna en sann och rättvis bild av människorna och platserna?
- Varför har orörda resmål hög status medan turistiga resmål har lågstatus?
- Är det en rättighet att hela tiden söka efter det orörda?
- Vad anser du om att det byggs "byar" där man samlar olika ursprungsbefolkningar, för att underlätta för turisterna?
- Har vi rätt att konsumera inte bara andra människors kultur och traditioner utan också deras fattigdom?

DISKUTERA

Kapitlet "Hurrah for the Trip – the cheap, cheap trip!":

- Hur skiljer sig dåtidens turism från dagens? På gott och ont?
- Vad innebär ägarkoncentrationen i resebyråbranschen, med ett fåtal stora ägare? För dig som turist och för turistländerna?
- Tar researrangörerna tillräckligt CSR-ansvar (Corporate Social Responsibility)?
- Vem tjänar mest på turismen? Researrangörerna eller turistländerna? (Linkage resp leakage) Är fördelningen rättvis?

DISKUTERA

Kapitlet "In Paradise – everything is included":

- Vad innebär all-inclusive för lokalbefolkningen på ett resmål? Ekonomiskt? Socialt?
- Vilka har mest att tjäna på att fler åker all-inclusive?
- Är turismen, och i synnerhet all-inclusive, en modern variant av kolonialismen?
- Hur skulle vi i Sverige reagera om utländska intressenter köpte upp våra stränder och förbjöd oss att gå dit?
- Hur skulle du reagera?

Diskutera bilderna i avsnittet:

- Vilken bild blir du mest berörd av? Varför då?

Avsnitt 3/sid 148 – 200

DISKUTERA

Kapitlet "Flyktingarna som gör det möjligt":

- Hur skulle det kännas om du fick reda på att hotellet du bott på har byggts av människor som jobbat under slavliknande förhållanden?
- Skulle du själv acceptera en urusel lön, att inte få lämna området du jobbar på, att inte få använda mobilen?
- Vilket ansvar har de svenska researrangörerna för de anställda som bygger och jobbar på anläggningarna på resmålen? För deras arbetsvillkor och rättigheter?
- Vilket ansvar har du som turist? Vad kan du göra för att påverka situationen?

DISKUTERA

Kapitlet "Allt du vill köpa är till salu":

- Är allt verkligen till salu?
- Vad är en människa värd?
- Har vi rätt att åka utomlands och bete oss hur som helst?
- Vilken människosyn och vilka värderingar är det som ligger bakom sexturismen?
- Hur kommer det sig att svenskar, uppvuxna i världens mest jämställda land, åker utomlands och köper sex utan att tycka det är konstigt? Och utan att deras kompisar tycker det är konstigt?
- Vilken av intervjuerna berör dig mest? Varför då?

Avsnitt 4 (sid 202 – 241):

DISKUTERA

Kapitel "Stranden som försvann":

- Vad innebär turismen för miljön? Bra? Dåligt?
- Hur påverkas lokalbefolkningen av miljöförstörelsen och exploateringen? Ekonomiskt? Socialt?
- Vad händer om vi fortsätter exploatera det "orörda" för att få uppleva det "orörda"?
- Kan vi fortsätta ställa krav på vattenslukande golfbanor och obegränsad tillgång till rent vatten på hotellen, eller...?
- Hur kan vi resa mer hållbart? Vad kan du själv göra?

DISKUTERA

Kapitlet "The sky is the limit":

- Är det ok att ta flyget på semestern i fortsättningen också?
- Är "klimatneutrala" resor, där resenären betalar pengar för att kompensera miljöförstörelsen, den optimala lösningen?
- Finns det andra lösningar för att minska turismens påverkan på miljön?

DISKUTERA

Kapitlet "Världen är vår":

- Är världen din? Eller finns det platser som du måste avstå från av hänsyn till människor och miljö?
- Hur känns det att tillhöra "den globala överklass" som har en paradisbuffé framför oss?

REFLEKTION OCH AVSLUTNING

- Var boken bra? Har du lärt dig något nytt?
- Har du fått egna idéer om hur du kan påverka turismen i rätt riktning?
- Kommer du att tänka över både ditt eget beteende och andras nästa gång du är ute och reser?

ALLRA SIST

Hur skulle en enkel tipslista över Schyst resande se ut? (Använd tipslistan i inledningen som underlag).

